

slovenskih posojilnic na Primorskem Lahi. Tamkaj je namreč trgovsko in pomorsko sodišče v Trstu naenkrat zaukazalo „Podgrajski posojilnici in hranilnici“ ter „Posojilnici in hranilnici v Kopru“, da morate sklicati takoj občne zборе, da se pri tistih sklene, da se iz pravil izločijo določbe, po katerih smete posojilnici sprejemati hranilne vloge od vsakogar, češ, da to poslovanje ni v skladnosti z javnim interesom in da določba pravil, da bi posojilnice smele denar sprejemati tudi od nečlanov, ni v zakonu utemeljena, ker se na tak način združno poslovanje raztegne na vrsto poslov, katerih izvrševanje spada v področje posebnih zavodov, organiziranih po posebnih zakonih, kateri stoje pod posebnim državnim nadzorstvom, kakor hranilnic, bank in dr. in da bi za tako vrsto opravil bilo treba vladnega dovoljenja po § 93. združnega zakona.

Prizadeti posojilnici obrnili sta se na „Zvezo slovenskih posojilnic v Celju“, ki je po svojem pravem konzulentu gosp. dr. Ivanu Dečkotu preskrbela rekurze do najvišjega sodišča ter z istimi dosegla, da se je ta naklep trgovskega in pomorskega sodišča v Trstu vsled odločbe od 19. decembra leta 1896, št. 14.583, kot postavno neutemeljen razveljavil.

Ker se je torej sklep trgovskega in pomorskega sodišča v Trstu izjalovil, poskusilo je namestništvo v Trstu istotako posojilnicam sprejemanje vlog prepovedati. Z naredbo od 5. julija leta 1898, št. 5838, je namreč prepovedalo „Posojilnici v Nabrežini“ sprejemanje vloge, ter zaukazalo, da se morajo vplačane vloge dotičnim strankam vrniti. „Posojilnica v Nabrežini“ se je obrnila zaradi tega tudi na „Zvezo slovenskih posojilnic v Celju“, ki je istotako po svojem konzulentu dr. Ivanu Dečkotu vložila rekurz na ministrstvo notranjih zadev, ki je z naredbo od 27. septembra l. 1898, št. 32.681, ta ukaz tržaškega namestništva kot v postavi neutemeljen, razveljavilo.

Tedaj je bil zopet nekaj let mir in posebno štajerskim posojilnicam se niso delale nikake zavire.

Šele letos, ko je nadsvetnik Ekl dobil referat v združnih zadevah pri okrožnem sodišču v Celju, nastalo je drugače. Ta gospod je znan kot „slaven“ jurist, ki vedno nekaj posebnega iztuhta ter najtanjšo dlako bistrumno razcepi na fine dele; našel je takoj s svojim bistrim jurističnim razumom, da so pravila slovenskih posojilnic čisto kriva. Ko sta prosili posojilnici v Velenju in Gotovljah za registriranje in sta imeli istotako v svojih pravilih določbo, da se sprejemajo tudi od neudov vloge ter dajejo čez iste hranilne knjižice, odklonil je predlog za vpis, češ, da izdavanje dolžnih pisem, glasečih se na imetnika, ker taka dolžna pisma so v pravilih določene hranilne vloge, ki se plačujejo vsakemu, kdor prinese knjižico, ne more v smislu § 93., postave od 9. aprila l. 1873, št. 70 drž. zak., soglasno s § 4. društvenega patenta od 26. novembra leta 1852, št. 253 in hranilniškega

pravilnika iz dvornega dekreta od 22. septembra l. 1854 št. 29.304, brez ministrskega dovoljenja spadati v delokrog pridobitne in gospodarstvene zadruga.

Naravno je, da je Slovincem vedno naklonjeno in pravično višje sodišče v Gradcu tem tehtnim razlogom gosp. Ekla rado pritrdilo. Pa ta ukrep gospoda Ekla ni dolgo obstal, kajti na rekurz, katerega sta posojilnici po konzulentu „Zveze slovenskih posojilnic v Celju“, vložile, je najvišje sodišče z odločbo od 5. avgusta l. 1902, št. 11.195, izreklo, da je razlog, da bi državnega ministrskega dovoljenja treba bilo za izdajo hranilnih knjižic, katere se na vsakeršno ime glasijo in vsakomur, kdor prinese knjižico, izplačuje, neutemeljen, kajti o vprašanju, ali se take knjižice smejo izdajati, ali če je za to treba posebne koncesije, odločujejo politične oblasti, zadruga si pa šele potem, ko je registrovana, lahko pridobi eventualno potrebno koncesijo, zatorej se že pri vložitvi prošnje za registriranje ne more zahtevati dokaza, da se je taka koncesija podelila ali, da podelitev take koncesije po izreku upravnih oblasti ni potrebna.

Upamo torej, da bode sedaj, ko je že o tem vprašanju najvišje sodišče dvakrat sodilo in ministrstvo enkrat odločevalo, stvar definitivno končana — tudi za celjsko okrožno sodišče — in da ne bode zopet kdaj prišel kak novi juristični bistrumnež z isto najnovejšo iznajdbo. Po „Domovini“.

Sol za govejo živino.

Kakor je kuhinjska sol neobhodno potrebna za primes k živežu ljudem, tako je sol (če tudi bolj surova), jako krepilna za primes k krmi živine. Dokazano je baje, da je v životu domačih živalij več ali manj soli torej nekaka naravna potreba, da se sol, seveda v pravem času in primerni meri daje živini, da ji je namreč k razvitku potrebna. To kaže že nek nagon, kajti, ko se marsikatera žival k čemu nenavadnemu prigrizku težko privadi, sol lizati pa hoče vsako govedo.

V koliki množini naj se daje sol pojedini živali, odvisno je od nje velikosti, krme, na načinu kako se sol podava in naposled na učinku te primesi. Navadno te daje soli na dan: Mladi govedi 10 do 25 gr, dojnim kravam 15 do 25 gr, volom za pitanje 50 do 70 gr. Ovcam, da redé volno 20 gr, krmljenim za meso 5 do 10 gr, konjem pa 10 do 20 gr. Razume se, da čim manj dobiva žival soli v krmi, tem več treba ji je dajati soli.

Sol se živini daje na več načinov. Skušnja uči, da je najbolje dajati v malih delih na enkrat, kar se najlažje zgodi, če jo h krmi nekoliko potresemo ali pa v vodi raztopljeno damo piti živini. Prav primerno *

je v hlevu napraviti nad jasli majhen žleb, v katerega se zvečer po krmljenju vsuje mešanica otrobov s soljo zmešana, katero žival obliže in si s tem gobec izpere. Takšno „lizanje“ daje se po dvakrat na teden, navrh pa še čiste vode. Pri davanju soli dobi žival poželjenje k pitju, kar je posebno ob suhi krmi koristno in potrebno. Tako dajana sol, — če tudi v majhni množini, jako podpira prebavljanje živine, — kakor nasprotno po redko ali pa veliko naenkrat, pa sol lahko škoduje. Sol kuhinjska že v gobcu živine deluje na množino slin, v želodcu vse organe krepí, da čvrsteje prebavljajo in tako, da se celo truplo boljše razvija.

Veliki vpliv ima sol tudi kot primes k slabi plesnjivi krmi, ker jo stori užitno in lažje prebavljivo živini. Enako tudi težko prebavljivo krmo, na pr. repo, krompir, sadne tropine itd.) sol primešana zboljša, da jo živina lažje in s pridom prebavi.

Konečno se sol kot primes priporoča pri raznih slabostih živine, slabemu želodcu, proti nerodovitnosti krav, mršavi dlaki itd. Splah je sol pravilno rabljena, jeden prvih pomočkov, ohraniti in živino z dobrim uspehom.

Ker je sol tolike važnosti za vzrejo domače živine, gotovo je umestno, da se ji cena kolikor mogoče zniža in dobava živinske soli slajša, kar se je deloma že zgodilo z napravo posebne (rudeče soli, katera za ljudi ni rabna) in katera cena je skoraj za polovico nižja od kuhinjske navadne soli. Pa tudi tej se bi naj cena še znižala z ozirom na to, da sol rabi vsak človek, tudi največji revež, da je to naravna potreba vsega prebivalstva države. Ako torej hoče vlada svoja ljudstva s kom njih dostikrat bedno stanje ublažiti, čaj stori to ondi, kjer bode vsakteri državljan to dejanje občutil.

Kmetijske raznoterosti.

Kašelj pri teletih. Kašelj, kateri pogosto napada teleta, ni navadno nevaren in pri pravem oskrbovanju živali navadno brezi zdravljenja premine. Vender pusti na živinčetu slabe nasledke, shujšanje in mešanost. Pogosto pa se tudi prigodi, da bolezen se loti z vso silo in takrat je treba žival zdraviti. Najprej treba spoznati, odkod kašelj izvira. Zato je lahko več vzrokov. Ako stoji živinče na prepihu pri vratih, treba jo postaviti na drugi prostor bolj v zavetje. Če je morda se krava prehladila na mokri in mrzli paši, je tudi tej treba takšno pašo zameniti s suho klajo. Če se je tele napajalo z mrzlo vodo, seveda se mora tudi ta zameniti z mlačno pijačo. Ko smo te zapreke odstranili, začnemo z zdravljenjem bolnega živinčeta. Kot dobro zdravilo proti kašlju se svetuje pijača od lanenovih tropin ali morda, če se je nekoliko semena pridejalo. Dobro je dodati tudi nekoliko ovsene moke. To je treba zavreti in potem do mlačnega shlajeno živinčetu dati. Tudi se priporoča za pijačo voda od smole, katera se tako-le pripravi: Vlijmo na jeden del smole štiri dele vode, mešajmo to pogosto za dva dni in ko se je goščava od smole vsedla na dno posode, odcedimo vodo z vrha in jo v primerni množini davajmo bolni živini. Ako žival noče žreti, oglejmo jo natanko, li ni morda zaprta, kar se spozna, če ima lakotnice trde in blato

suho ali prav malo gre naprej. Takrat treba davati živinčetu čistila, za kar je najboljša glavberjeva sol in pa laneno ali ricinovo olje. Toda vse to naj se daje le v primerni množini in pravem času. Tako se je že mnogokrat ozdravilo marsikatero živinče, brez da bilo treba živinozdravnika, ali pa še več — pogina živali.

Kako se poznajo sveža jajca? Saksonsko društvo za vzgojo jajc je nagradilo iznajdbo, po kateri je mogoče določiti, koliko je staro kako jajce. Ta iznajdba obstoji iz neke posode iz stekla, na katere zunanji strani so napravljene črte, ki označujejo kotove stopuje, po katerih se spozna starost jajc. Jajce se dene v to posodo, napolnjeno z vodo. Jajce, ki se dene v vodo isti dan, ko je zvaljeno, leži v vodi na dnu posode vodoravno, jajce pa, ki je staro 3 do 5 dni, se dvigne z debelim koncem od tal za 20°; ko je staro 8 dni, za 45°, 14 dni za 60°, 21 dni za 75°, a ko je staro 30 dni, pride k vrhu, in splava nad vodo.

Kako se odvadijo konji gristi jasli in druge reči, in kaj je vzrok temu? To je razvada, ki se zlasti pri konjih, ki so bili v hlevu vzrejeni in so se temu privadili iz dolgega časa. V pričetku se dá konj tega odvaditi, pozneje je pa skoraj nemogoče. Priporočajo mazati jasli s smrdječimi tvarinami, kakor na pr. s katranom, s karbolinejem itd. in konje tako privezovati, da ne morejo lizati, ne grizti samih sebe.

Redilna vrednost jajc. Dasi so jajca jedna najzdravejših jedil, vender se premnogokrat še greši z vživanjem istih, ter se premalo zna za njih redilno vrednost. O tem piše predstojnica neke gospodinjke šole v Nemčiji sledeče: Jako napačno je, da se bolniku, ki potrebuje moči, da v ta namen jajčji rumenjaki v juhi, beljak pa se vrže proč, kot nerabljev. Glavno, kar ima hranilno vrednost, je beljak, rumenjaki ima svojo vrednost največ zaradi maščobe. Enako napačno je, da se vživajo surova jajca. Surov beljak se v želodcu nikakor ne razkroji tako, kakor kuhan, temveč ostane, kakor težka tvarina v želodcu, ter se le prav polagoma izgublja. Še celo trdo kuhana jajca so lažje prebavljiva, kakor surova. Najredilnejša so jajca, ako se jih mehko skuha brez drugih dodatkov. Uporaba jajc je velike vrednosti v gospodarstvu človeškega organizma, glede redilne moči, kakor tudi glede dobrote jedila samega. Vender pa je prislovica: „Eno jajce ima toliko redilne moči v sebi, kakor pol piščeta“ popolnoma neutemeljena, kajti pol kilograma mesa, naj bo tudi pišče, stane dandanes manj, kakor bi stalo toliko jajc, kolikor jih je potreba, da dosežejo ono redilno vrednost, kakor jo ima pečeno meso kakoršnokoli. Glavno je, da se jajca uporabljajo sveža, kar se več ali manj da spoznati. Sveža jajca so prozorna in primeroma težja, kajti starejša jajca kot je, toliko več vode izpuhti iz njih, ter so vsled tega lažja in temnejša. Za njihovo neškodljivo hranjenje je mnogo pripomočka, vender je skoro najbolj razširjeno, hraniti jih v apneni vodi, ako ne pride zrak do njih, držijo se prav dobro, ter se jih pokvari k večjemu pet od sto.

Zoper prašičjo »moro«. Bolezen prašičev, pri kateri pravijo, da prašiče „mora“ sesa, je bolezen v prebavilih, ki je spojena z neko revmatičsko boleznijo. Vzrok boleznijo je pokvarjena krma, zlasti pokvarjeno žito in presilno krmljenje z žitom, s sočivjem, z otrobi itd. Bolezen se posebno rada pokaže, kadar se preide od slabe krme na boljšo. Takim prašičem je predvsem odtegniti vsa močna krmila, ter jim je pokladati krompir, kislo mleko, repo, zeleno krmo i. t. d. Kot zdravilo se prašičem daje na dan po 50 gr grenke soli.